

176^e Boek – deel II: Boek 2019 over de Sociale Zekerheid

Deel I Budgettaire en financiële toestand 2018

Het Rekenhof geeft in het eerste hoofdstuk van dit deel I een overzicht van de begrotingsontvangsten en -uitgaven van de sociale zekerheid in 2018 die de FOD Sociale Zekerheid in juli 2019 heeft bezorgd, en vergelijkt ze met 2017 en 2016.

In 2018 sloot de sociale zekerheid het begrotingsjaar af met een voorlopig saldo van -15,7 miljoen euro, tegenover 943,3 miljoen euro in 2017.

De geconsolideerde ontvangsten bedroegen 98.519,3 miljoen euro, d.i. 2,18 % meer dan in 2017. In 2018 bedroegen de geconsolideerde uitgaven 98.535 miljoen euro (+ 3,20 % tegenover 2017). Het grootste deel daarvan (89,51 %) werd besteed aan prestaties aan de sociaal verzekerden (o.a. pensioenen, geneeskundige verzorging, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid), die stegen met 3,44 %.

De pensioenuitgaven stegen met 4,11 % door de toename van het aantal pensioengerechtigden en van het gemiddelde uitgekeerde pensioenbedrag. De werkloosheidsuitgaven daalden met 7 %, vooral door de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen en rechthebbenden in de stelsels van de werkloosheid met bedrijfstoelage en het tijdskrediet. De uitgaven voor arbeidsongeschiktheid stegen met 7,09 %, vooral doordat het aantal vergoede uitkeringsdagen toenam.

Net als in de voorgaande jaren was het kassaldo van de RSZ-Globaal Beheer gedurende het jaar overwegend negatief. Het bedroeg op 31 december 2018 -1.216 miljoen euro. Het RSVZ-Globaal Beheer had op 31 december 2018 2.104,4 miljoen euro beschikbare middelen (+9,01 %). De Globale Beheeren van de RSZ en het RSVZ hebben daarnaast op 31 december 2018 nog obligatieportefeuilles en reservefondsen voor respectievelijk 7.363,2 miljoen euro en 5.349,2 miljoen euro.

In hoofdstuk 2 van deel I worden eerst de geconsolideerde ontvangsten en uitgaven getoetst aan de ramingen van de aangepaste begroting van 2018. Vervolgens worden de maatregelen toegelicht die de regering bij de opmaak van de initiële en de aangepaste begroting 2018 heeft genomen om de uitgaven te beperken en bijkomende ontvangsten te realiseren. Ook een aantal regeringsmaatregelen die zorgen voor minder ontvangsten of meer uitgaven, worden toegelicht. Al die maatregelen moesten 636,5 miljoen euro opbrengen; de gekende weerslag bedraagt momenteel echter 147,3 miljoen euro. In een derde punt wordt aandacht besteed aan de verwezenlijkingen in de strijd tegen de sociale fraude. Op basis van de informatie die aan het Rekenhof werd meegedeeld, stelt het vast dat de methode om het rendement van de maatregelen in de strijd tegen de sociale fraude te monitoren, het moeilijk maakt de weerslag per maatregel te berekenen.

Tot slot behandelt hoofdstuk 3 van deel I de uitgaven voor prestaties voor de overgedragen bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming. Daaruit blijkt dat de OISZ nog tijdelijk voor rekening van de deelstaatentiteiten uitgaven beheren voor prestaties inzake werkgelegenheid, gezondheidszorg en gezinsbijslag. In 2018 bedragen die uitgaven 11.640,3 miljoen euro.

Deel II Financieel Beheer en rekeningen van de OISZ

Deel II gaat in op de overlegging van de rekeningen door de OISZ en op onderzoeken die te maken hebben met het financieel beheer van de OISZ.

Overlegging van de rekeningen

Om zijn controleopdracht en zijn informatieopdracht ten aanzien van het parlement naar behoren te kunnen uitoefenen, moet het Rekenhof tijdig kunnen beschikken over de rekeningen van de openbare instellingen van de sociale zekerheid (OISZ). Het Rekenhof stelt vast dat de wettelijke en reglementaire termijnen voor het toezenden van deze rekeningen nog steeds onvoldoende worden nageleefd. Volgens de wettelijke bepalingen moet het Rekenhof de rekeningen van de OISZ uiterlijk op 30 november van het jaar volgend op het boekjaar ontvangen. Voor de rekeningen 2018 kan het Rekenhof daar nu dus nog geen uitspraak over doen. Op 31 juli 2019 had het de rekeningen 2017 van geen enkele instelling ontvangen. Ook de rekeningen 2016 van negen instellingen, de rekeningen 2015 van vier instellingen en de rekeningen 2014 van twee instellingen werden nog niet ontvangen. Voor de jaren 2013 en 2012 zijn de rekeningen van één instelling nog niet ontvangen.

Op 31 juli 2019 hadden de beheersorganen van acht van de dertien instellingen hun rekeningen 2018 alvast opgesteld. De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) moet zijn rekeningen 2016 en 2017 nog opstellen en het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) nog zijn rekeningen voor de jaren 2015, 2016 en 2017. De laattijdige afsluiting van die rekeningen verhindert een mogelijke consolidatie van de verrichtingen van de sociale zekerheid in de rekeningen van de Staat.

OISZ: Opvolging van de interne-auditfunctie

In 2017 heeft het Gemeenschappelijk Auditcomité (GAC) voor de OISZ de werking van de interne-auditdiensten onderzocht aan de hand van de auditplannen en de jaarverslagen en van de zelfevaluaties die de interne-auditdiensten op zijn vraag hebben uitgevoerd. Het GAC heeft daarbij ook aanbevelingen geformuleerd. In 2018 legde het GAC in zijn werkzaamheden de klemtoon meer op de methodologische ondersteuning van die interne-auditdiensten. Die werkten via het Platina-netwerk van de interne-auditdiensten van de OISZ een gezamenlijke methode uit om auditplannen op te stellen en uitgevoerde audits op te volgen. De methode werd vervolgens aangepast aan aanbevelingen van het GAC en door het GAC goedgekeurd.

Met de steun van het GAC willen de interne-auditdiensten in 2019 onder meer die gemeenschappelijke methodologische leidraad en de kwaliteitsbewaking verder uitbouwen.

OISZ: relatie met Smals vzw en rapportering over de verrichtingen

In 2018 gaven de openbare instellingen voor sociale zekerheid (OISZ) 197,2 miljoen euro uit aan informaticatoepassingen van Smals vzw. Een deel van die uitgaven gebeurt in de vorm van voor-schotten, waarmee Smals vzw onder andere voorzieningen aanlegt.

Het Rekenhof heeft onderzocht of de OISZ in hun boekhouding en de bijlage bij de jaarrekening volledige en juist informatie geven over de verrichtingen met Smals vzw. Het beveelt aan de bijlage bij de jaarrekening uit te breiden tot andere vormen van financiering dan de voorschotten en de voorzieningen. Ook vraagt het dat structurele maatregelen worden genomen om de overdracht van voorschotten en het aanleggen van voorzieningen door Smals te beperken.

RIZIV: beheer van de internationale overeenkomsten

Het Rekenhof heeft onderzocht hoe het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) de opbrengsten en kosten voor de geneeskundige verzorging in het kader van de internationale overeenkomsten beheert en in de boekhouding verwerkt. Het stelt vast dat de rekeningen van het RIZIV geen getrouw beeld geven van de vorderingen op en de schulden aan de buitenlandse organen en dat de vorderingen en schulden op de balans overgewaardeerd zijn. Het beveelt het RIZIV aan zijn boekingswijze aan te passen. Ook beveelt het de dienst Internationale Relaties van het RIZIV aan zijn procedurebeschrijving aan te passen aan de huidige werking binnen die dienst.

Deel III Andere thema's van de sociale zekerheid

In deel III komen specifieke thema's in verband met de sociale zekerheid aan bod.

Famifed: voorbereiding van de splitsing

Doordat de zesde staatshervorming de gezinsbijslagen aan de deeltentiteiten heeft overgedragen, wordt Famifed, het federale agentschap dat de gezinsbijslagen uitbetaalde, gesplitst. Het Rekenhof onderzocht welke maatregelen Famifed heeft genomen om op basis van het koninklijk besluit tot organisatie van de overdracht van de goederen, rechten en plichten aan de deeltentiteiten, die splitsing administratief-boekhoudkundig te verwerken. Het onderzocht ook wat de impact is van de splitsing op een aantal financiële stromen.

Het Rekenhof stelt vast dat de internebeheersingsmaatregelen van die processen kunnen worden verbeterd en dat de omzetting van het koninklijk besluit nog verder boekhoudkundig moet worden opgevolgd. Famifed heeft methodes uitgewerkt om de overdrachten in de rekeningen 2018 en 2019 te boeken. Het Rekenhof beveelt aan deze verrichtingen goed te documenteren.

Voor de roerende goederen moet Famifed een afstemming maken tussen de boekhouding en de fysieke inventarissen, de activa die zijn overgedragen aan de werknemers en de buitengebruikstellingen. Het bedrag van de compensatieregeling voor het onroerend goed bestemd voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie kon niet worden onderbouwd en is gebaseerd op een politiek akkoord.

Een nieuw opgerichte vzw, Orint, is belast met de vereffening van Famifed. De kosten van de vereffening worden verdeeld onder de vier deeltentiteiten op basis van het aantal kinderen van 0 tot 18 jaar.

Famifed en Orint vzw: werking na de overname van de gezinsbijslag door de deeltentiteiten

Door de zesde staatshervorming nemen de deeltentiteiten het beheer en de betaling van de gezinsbijslagen over van Famifed, dat gesplitst en vereffend wordt. Een nieuw opgerichte vereniging zonder winstoogmerk moet die vereffening begeleiden: het Interregionaal Orgaan voor de Kinderbijslag (Orint).

Het Rekenhof stelt vast dat de splitsing en vereffening gepaard gaan met onvoldoende functiescheidingen en afbakeningen van verantwoordelijkheden.

Orint werd laattijdig opgericht. De statuten bevatten een aantal onduidelijkheden. De boekhouding is nog niet opgestart en de vzw heeft geen bankrekening om de financiële transacties met de deelentiteiten in hoofde van zijn maatschappelijk doel af te wikkelen.

FPD: beheer van de wijzigingen van de pensioenregelgeving

Het Rekenhof heeft onderzocht hoe de FPD het wetgevingsproces en de uitvoering beheert van de hervorming van de eenheid van loopbaan en van de wet betreffende de harmonisering van het in aanmerking nemen van studieperioden voor de berekening van het pensioen. Ook controleerde het Rekenhof de uitvoering van die laatste wet.

Het Rekenhof stelde vast dat een datum van inwerkingtreding die te kort volgt op de goedkeuring van een wijziging in de regelgeving, leidt tot:

- uitstel van moderniseringsprojecten om het beheer van de FPD te verbeteren;
- bijkomende kosten voor de invoering van de wijziging;
- vertraging bij het onderzoek van de dossiers die binnen het toepassingsdomein van die wijziging vallen.

Daarom beveelt het Rekenhof aan meer gebruik te maken van de bestuursovereenkomst om de hervormingen te plannen en realistische data van inwerkingtreding vast te leggen.

De FPD gebruikt een geschikte methodologie en aangepaste tools voor het projectbeheer. De risico's worden echter onvoldoende nauwkeurig opgevolgd en er wordt te weinig over gecommuniceerd. Bovendien is niet geweten hoeveel de projecten kosten, aangezien alleen de werkdagen van de informatici worden geregistreerd.

Tot slot wijst het Rekenhof erop dat de FPD verschillende procedures en tools gebruikt voor zijn werkzaamheden naargelang van het stelsel (werknemers of ambtenaren) en naargelang van het taalstelsel.

De minister van Pensioenen gaat niet akkoord met de aanbevelingen.

Thematische audits: overzicht publicaties 2018-2019

In juli 2019 publiceerde het Rekenhof een verslag over de vergoedingsprocedure en de financiering van het Fonds Sluiting Ondernemingen.

In februari 2018 publiceerde het een verslag over het voorkomen en opsporen van onterechte betalingen inzake uitkeringen voor volledig werklozen.

In september 2018 publiceerde het Rekenhof een verslag over de controle op de ziekenfondsen.

Deel IV Opvolging van aanbevelingen 2017-2018

In dit deel brengt het Rekenhof verslag uit over het gevolg dat werd gegeven aan aanbevelingen die het in zijn vorige Boeken over de Sociale Zekerheid had geformuleerd.